

● SAHİBİ :

TÜRKİYE İSLÂM
ENSTİTÜLERİ TALEBE
FEDERASYONU ADINA
GENEL BAŞKAN

Cahid BALTACI

● YAZI İŞLERİ
MÜDÜRÜ

İsmail L. ÇAKAN

BU SAYIDA

VEDA	İslâm MEDENİYETİ
İSLÂM VE BATI	M. EL-MAĞRİBİ
	Terc: Ömer CEBECİ
İSLÂMDA HELAL VE HA- RAM MANTIĞI	Celâl YENİÇERİ
ÜNLÜ CELVETİ ŞEYHLERİ	Hakkı Şinasi ÇORUH
CEVİZ KABUKLARI (Şiir)	Safvet ÇELEBİ
EBU'L - HASAN EL-MÜ- ZEYYİN	Dr. A. Subhi FURAT
İMAM-HATİB GENÇLİĞİ Şiir	Mustafa BAYBURTLU
İSLÂM HUKUKU VE ROMA HUKUKU	Av. Dr. Y. Ziya KAVAKÇI
İMAM - HATİB OKULLARI VE KÖY ENSTİTÜLERİ ...	Sabri AKDENİZ
HAYATA DÖNMELİYİZ ...	Ali Ulvi KURUCU
ZAFERİNİZ, İSLÂMİN ZA- FERİ OLACAKTIR	Fahreddin OLGUNER
YÜKSEK İSLÂM ENSTİTÜ- SÜ ROZETİ	Yük. Müh. Ö. KIRAZOĞLU
MEHMED ÂKİF'İN İNANÇ- LARI VE SECİYESİ	Mahir İZ
İSLÂM İŞİĞİNDE SİYASET	M. Said ÇEKMEGİL
MÜSLÜMANLARIN TIB'DA- KI YENİLİKLERİ	Hasan ÖZÖNDER
SÜLEYMANİYE (Şiir)	KIBRISLI
OSMANLI MİMARLIĞI	Cevad ÜLGER
SUALLERE CEVAPLAR ...	G. MERT - Y. V. YAVUZ
TİYATROMUZDA BUNA- LİM VE «ESKİ ÇAMLAR BARDAK OLDU	Hilmi KURFULUŞ
FİLM HİKÂYESİ YARIŞ- MASI	İslâm MEDENİYETİ
HZ. EBU BEKİR	LUT-KAN
HABERLER	Dr. Cahit ÖNEY
RUBÂİ	İslâm MEDENİYETİ

İDAREHANE

Türkiye İslâm Enstitüleri Talebe Federasyonu Genel Merkezi
Nuruosmaniye Caddesi No: 82/2
Tel. : 22 46 02

CAĞALOĞLU — İSTANBUL

Haberleşme ve Havalâ Adresi :
İSLÂM MEDENİYETİ, P.K. : 1315

SİRKECİ

TEMSİLCİLERİMİZ

Ankara: T.I.H.O.M.C.F. Genel Başkanı: Mehmet KARAMAN
Kayseri: T.I.E.T.F. İkinci Başkanı: İmdat N. NURSAÇAN
İzmir : T.I.E.T.F. Mah. İcr. Kom. Başk. : Orhan ÇETİN

TEKNİK KADRO

Sekreter : Erdoğan ATAK
Ressam : Gürbüz AZAK
Dizgi ve Baskı : F A T İ H M A T B A A S I — İSTANBUL
Yıl: 2 — Sayı: 17
Basıldığı tarih: 18/1/1969

ABONE

Yıllık : 12 sayı, 25 TL.
Altı Aylık : 6 sayı, 12,5 TL.
Öğrencilere: Yıllık 20 TL.
» 6 aylık 10 TL.
Yabancı memleketlere posta
ücreti ilâve edilir.

Bir sayısı: 250 Kuruş.

İLÂN TARİFESİ

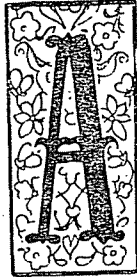
Dış Kap.: 2 renk 2.500 TL.
Tek renk: 2.000 TL.
İç Kapak: 2 renk 1.500 TL.
Tek renk: 1.000 TL.
Renkli ilân sahifesi :
Tamam : 1.200 TL.
1/2 : 750 TL.
1/4 : 400 TL.
1/8 : 250 TL.

Mecmuamızdaki yazılar me'haz gösterilmeden alınmaz.
Gönderilen yazılar basılsın basılmasın iade edilmez.

Sanat

Osmanlı Mimarlığı

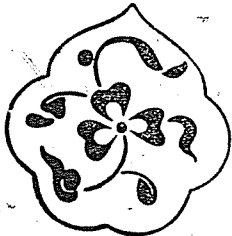
Cevad ÜLGER
(Mimar)

sıl mevzuumuz olan tezadlara girmezden evvel, Avrupadaki mimari ve diğer sanatlarla tabiat arasındaki münasebetlere şöyle bir göz atmak faydalı olacaktır. Esasen aynı münasebetlere Osmanlı mimarlığı için de döneceğiz.

Avrupa, bütün sanat gruplarıyla, tabiata çok yakından bağlıdır. Yakın zamana kadar bu bağ bir kanun halinde devam edip gelmiştir. Tabii biz tabiat -nature- derken, Avrupalının eski anlayışı içindeki manayı düşünmekteyiz. Ve daha sonraki pasajlardan birçoğunun mühim bir kısmını teşkil edeceği için bu kelime ve anlayışın tarifini peşinden ortaya koymak faydalı olacaktır. Avrupalı, etrafının, gözle görülüp, kulakla duyulup, elle tutuluveren halini kabul ederdi. Tabii biz de bu anlayış içinde Avrupa sanatına bakacağız.

Avrupada sanat, tabiatın bu, uzuvlarla alınveren halinin muhtelif malzemelerle tekrar edilmesi idi. Bu durum asırlarca, çok ilkel, acemice çalışmalarla devam etmiş, bazı sanat kollarında seri ilerlemeler olurken, bazı kollar uzun asırlar yerinde saymıştı. Daha önceki yazımızda da belirttiğimiz gibi mimarının kuruluştan getirdiği abstrelik bile ressam ve heykeltıraşların tasallutundan kurtulamamış ve tabiatla bağlantısını, -yukarıda anlattığımız tarif içinde- sadece dış unsurlarla devam ettirmek mecburiyetinde kalmıştı. Klasik Yunan devrinde, gerek resim ve gerekse heykel, natüralizmin zirvesine çıkmıştı. Sanat, taşın biçimlenişi değildi artık, insanın duruşu idi. Sanat olan adeta modeldi. Ayağın basışı, başın bükülüğü, dizin, elbisenin içinden görünüşü, elbisenin kıvrımlarının, çizgilerinin tertibi... Yunan sanatı bu durumunu Hellenizme, oradan Romaya devrederken hristiyanlık Avrupayı sardı. Roman ve Gotik devirleri içinde tabiatın daha güçlü ve üsluplu taklitlerine vardılar. Nihayet rönesansta hristiyan haleti ruhiyesi ile yunan esprisi birleşti. Böylece ana hareket noktası değişmeden, barok sanata devredilecek, üsluplanmış çok kuvvetli bir tabiatçılık doğacaktır. Daha sonra bu, tabiatı bir üslup içinde ifade tarzı da terkedilip yerine tam bir natüralizm hâkim olacak, tam üslupsuz, havasız bir natüralizm... Artık bütün sanatlar, tabiatın ruhsuz bir taklidi idi. Resim, heykel, mimari tabiatın dış biçimini olduğu gibi verirken, müzik bile, kurulan büyük orkestralarla tabiat seslerini aynen çıkarma işi olarak kabul ediliyordu. Fırtınaları, ağaç hışırtılarını, kuş cıvil-

ularını, horoz ötüşlerini...

Bu hal 19. uncu asrın sonlarında muhalefetlerle karşılaşmağa başladı. 20. inci asrın başında bu muhalefetler ciddileşti. Önce alay edilen tabiatın dışına çıkıcılar artık bir mesele olarak kabul edilmeğe başlamışlardı. Tabii bu durumda ilimlerin ve bilhassa tekniğin rol oynaması ile beraber, Avrupanın Çin, Japon, Kızılderili, Zenci ve bilhassa İslâm kültürleri ile temasları da ana hareket noktalarını teşkil ediyordu. Bu tabiatın dışına çıkma hali, absract, nonfigatif, mücerret, gibi sıfatlarla isimlendirilen bu hal, bütün kolları ile sanat alemi içinde geniş ve hâkim bir hareket halini aldı.

Avrupa, çevresindeki biçimlerin dışına çıkmakla, tabiatın da dışına çıktığını kabul ediyor, bunu adeta tabiata karşı bir istiklal haline getiriyordu. Tabii bugün artık bu durum yok. Avrupa tabiatın dışında olunamayacağını anlamış, sanatla, sadece estetiğin emrinde güzelliklere varmağa çalışıyor.

Avrupa tabiatçılığın içinde asırlarca zaman kaybedip, onun primitiflerinden kurtulmuşken, yeni bir anlayışın eşğine gelmiş, bu sefer onun primitiflerini yapmağa başlamıştır.

Mevzuumuzun ikinci yanı olan Osmanlı kültürü ve tabiat anlayışına gelince, orda tabiat sadece basit bir dış almış değildir. Bu noktada batı ile Osmanlı İslâm kültürü arasında muazzam fark vardır. Tabiat içi, dışı, maddesi, ruhu ile bir bütün kabul edilirdi. Sanat da, tabiatın dışı almışlarının = idrâklerinin muhtelif vasıtaları ile ifadesi değildi. Esas olarak da sanatın, tabiatın bir ifadesi olarak kabul edilmesi sağma olarak kabul edilebilir. Dış idrâklerin mükemmel ifadesi, bir marifet, başka bir ifade ile zanaat olarak kabul edilebilir ama sanat kabul edilemez. Sanat muhakkak ki başka bir şeydir. O hangi kelime düzeni ile anlatılabilir? Çok zor ve karışık bir mevzu.. Ama bazı meselelere girebilmek için aşağı yukarı bir anlayışa, bir kelime kabulüne de ihtiyaç var. Sanakelimesini kabul ettikten sonra, onu da muhtelif malzeme ile yapılan bir şiir kelimesile toplamak çok yanlış olmayabilir.

Osmanlılarımız sanat kelimesinin anlayışı içinde neler yapmışlardı. Şiir ve musikiyi bir yana alarak bir biçim ve renkler sanatı olan mimari, resim-heykel üstünde duralım. Bizde epey eski çağlardan beri resim ve heykel sanatı ihtiyacı hissedilmemiştir. Resim ve heykel zaten bir nevi fantezidir. Bu ön fantezi kabulü-mantığı onları müstakil bir sanat halinde bırakmamış, mimari ile birleştirmiş, tek ve mutlak büyük bir sanat haline getirmiştir. Heykelin malzeme ile karışan derin biçim endişesi, resmin satıhta biçim ve renk endişesi, mimarinin ana organizması içinde kaynamış, mimari böylece, biçim ve renk sanatlarının toplayıcısı, tam ve bölünmez bir kompozisyonu olmuştur. Mimarının strüktüründen getirdiği satıh biçimleri, derin heykel biçimleri, malzemesinden getirdiği organik renkler bu üç sanatın harukulaşe birleşimleri olmuştur. Mimarının gayet girift abstraksyonları müthiş nisbet estetiğine varırken iç ve dış mekan tesirlerinin mükemmel neticelerine varmışlardır. Ve bu eserlerde tabiatı ifade etmek değil tabiat olmak, onun en yüksek irtifalarından, en derin derinliklerine kadar idrak etmek mantığı hakimdir. Görülveren, duyulveren, tadılveren değil...

Böylece karşımızda, esastan gerçek sanatı dönük bir sistemle, gerçek sanatı daha yeni idrak etmeye başlamış, ancak onun yoluna girebilmiş bir başka sistem var. Osmanlı İslâm - Türk sistemi ve Batı...

Avrupanın daha yeni idrak etmeğe çalıştığı bu düşünce ve sanat sistemine, Osmanlı İslâm - Türk kültür ve sanat sistemi asırlarca evvel varmıştı. Batının emekleme halinde, rahatça çirkin kabul edilebilecek, primitif sanat eserleri yanında Osmanlı sanatı çoktan dev şaheserlerini vermişti.

Fakat asıl şaşılacak şey Batı bizim asırlarca evvel idrak ettiğimiz kültür ve sanat sistemine varmaya çalışır, bütün çalışmalarını bu derin ve engin, heyecan ve vecd dolu anlayışa çevirmeye uğraşırken bizimde onların 100 yıl evvelki hallerine dönmeğe çalışmamızdır.

Şu anda Türkiyede çok geniş bir

okumuşlar topluluğu Batıyı adım adım takip etmek fikrinde hatta bir nevi sarhoşluğundadır. Onlarca Avrupa herşeyi ile mutlak olarak taklit edilmelidir. Bu düşüncenin hareketi olarak hakikaten, Batı bazı noktalarda adım adım takip edilmektedir. Bu noktalardan bazıları belirtelim. Ayakkabı, elbise, etek, ruj, biçim ve renkleri olarak Avrupayı birkaç dakikalık bir farkla takip ediyoruz. Buna münevverlerimizin kluplerde oynadıkları kumar ve içtikleri kokteyl şekillerini'de ilâve edebiliriz. Bu büyük gayret, sanat ve ilim sahalarında görünmüyor. Orda, çok küçük bir grup hariç, büyük münevver topluluğu Avrupanın 19. asırdaki zihniyetine dönüş gayreti içinde... Ortadaki bütün sanat hareketleri bunu pek acı şekilde gösteriyor.

Başka bir noktaya'da dokunalım. Demin küçük bir grubu hariç tuttuk. Bu grup sanat ve düşünce bahsinde, ekseriyetten farklı, ama maalesef onlar'da batının bu günkü primitiflerinin içine gömülü duruyorlar. Bu primitiflerin aynen aktarılması ile uğraşıyorlar. Deminki bütün olarak habersiz gruptan farkları, onların gözlerini, Avrupanın 100 yıl önceki haline dikmiş olmaları, bunların ise bugünkü hale büyük teslimiyetle bağlanmış olmaları. Batı bugün tam tatmin edici bir dünya görüntüsüne varmış olmadığı gibi, çok emin bir sanat anlayışına da varmış değil.

Yazımızın başlangıcındaki tezat böylece çok şaşırtıcı bir şekil içinde devam ediyor. Kendinden memnun olmayanların nefretle andıkları bir zihniyet, kendinden kopmuş bir grup tarafından şiddetle arzu ediliyor ve bütün imkanlarla taklid ediliyor. Halbuki taklid edilen kültür ve sanat sistemi terkedilmiş, beğenilmemiş. Onu terk edenler otomatikman taklitçilerin terkettiğine adım adım yaklaşıyorlar. Ve bu devri daim zincirlemesi bakalım ne zaman kopacak.

Ve biz içinde olduğumuz. O dev kültür - sanat heyacan deryasının, Avrupanın daha hayellerini bile tam göremediği ama arzu ettiği, vecd denizinin ne zaman farkına varacağız? Ve tezatlar ne zaman bitecek?